

جایگاه اول برای حسابداری به لحاظ تعداد هنرجو و هنرستان‌های مجری

(قسمت اول، شاخهٔ کاردانش)

بررسی چگونگی ارزیابی و امتیازدهی کتاب‌های آموزشی رشتهٔ حسابداری

دکتر بتول عطاران

و تربیتی را تدوین و از طریق مقتضی به اطلاع ذی‌نفعان برساند. بدین منظور، «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی» دو راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی برای ناشران، نویسندگان و معلمان مؤلف، با عنوان «ویژگی‌های کتاب‌های آموزشی رشتهٔ حسابداری در شاخهٔ فنی و حرفه‌ای» و «ویژگی‌های کتاب‌های آموزشی رشته‌های زیرمجموعهٔ حسابداری در شاخهٔ کاردانش» تألیف و منتشر کرده است تا از این طریق بتواند معیارهای ارزشیابی و اعتبارسنجی کتاب‌های آموزشی رشتهٔ حسابداری را در شاخهٔ فنی و حرفه‌ای و کاردانش به اطلاع همهٔ ذی‌نفعان برساند.

در آموزش و پرورش، کتاب همچنان رکن اصلی محسوب می‌شود و شیوه‌های نوین اطلاع‌رسانی هنوز نتوانسته‌اند جایگاه آن را مخدوش کنند. در واقع، اهمیت وجود کتاب‌های درسی و غیردرسی همچنان به قوت خود باقی است.

کلیدواژه‌ها: کتاب‌های آموزشی، کتاب‌های کمک‌درسی، امتیازدهی کتاب‌های آموزشی، کاردانش

اشاره

رشتهٔ حسابداری در شاخهٔ فنی و حرفه‌ای و کاردانش، از نظر تعداد هنرجویان و تعداد هنرستان‌های مجری رشته، جایگاه نخست را دارد. تعداد زیاد هنرجویان و تغییرات رو به رشد مباحث نظری که از ماهیت این رشته سرچشمه می‌گیرد، اهمیت تألیف کتاب‌های درسی و غیردرسی در این زمینه را دوچندان می‌کند. مقاله حاضر کوشیده است ابتدا خلاصه‌ای از ویژگی‌های کتاب‌های آموزشی رشتهٔ حسابداری را در شاخهٔ کاردانش ارائه دهد. کتاب‌هایی که در زمینه‌های حسابداری، مدیریت، اقتصاد، بورس و بازرگانی، دفترداری، امور اداری، جهانگردی و هتل‌داری تألیف شوند، در گروه حسابداری شاخهٔ کاردانش بررسی می‌شوند. مقاله در قسمت دوم، این موضوع را در شاخهٔ فنی و حرفه‌ای بررسی می‌کند.

مقدمه

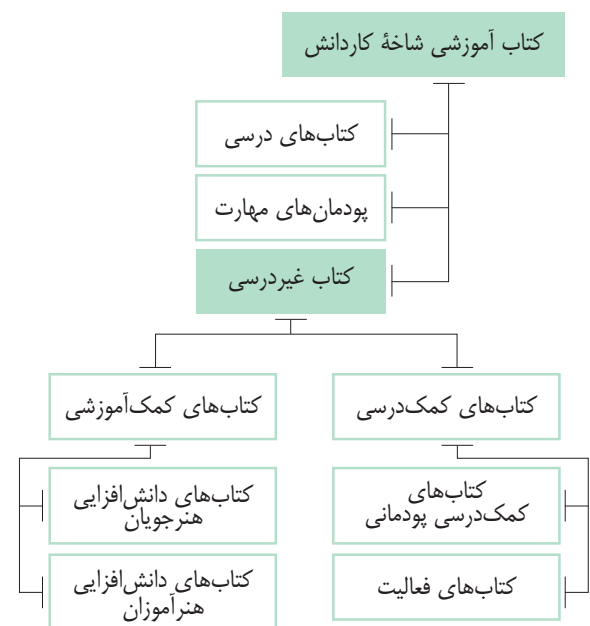
«سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» طبق مادهٔ ۴ «آیین‌نامهٔ سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی، مواد و رسانه‌ها»، موظف است معیارهای ارزشیابی و اعتبارسنجی منابع آموزشی

ویژگی‌های کتاب‌های آموزشی رشته حسابداری در شاخهٔ کاردانش

در شاخهٔ کاردانش، دانش‌آموختگان زیرمجموعه‌های رشتهٔ حسابداری، یا در سطح دیپلم جذب بازار کار می‌شوند یا برای ادامهٔ تحصیل به دانشگاه فنی و حرفه‌ای می‌روند. آنان پس از گرفتن مدرک کاردانی، تحصیلات خود را تا دورهٔ کارشناسی و بالاتر ادامه می‌دهند. مواد آزمون کنکور این هنرجویان همان درس‌های شاخهٔ فنی و حرفه‌ای است. چنانچه آن‌ها بخواهند وارد دانشگاه سراسری شوند، باید دورهٔ پیش‌دانشگاهی را بگذرانند. بنابراین، ضرورت و وسعت تولید منابع آموزشی مناسب برای این گروه از هنرجویان روشن است.

کتاب‌های آموزشی در شاخهٔ کاردانش به دو دسته عمدهٔ کتاب‌های درسی و کتاب‌های غیردرسی تقسیم می‌شوند. نمودار ۱ طبقه‌بندی این کتاب‌ها را به وضوح نمایش می‌دهد.

نمودار ۱. طبقه‌بندی کتاب‌های آموزشی در شاخهٔ تحصیلی کاردانش

کارشناسان دفتر سامان‌دهی، پس از دریافت کتاب از ناشران، آن‌ها را در طبقهٔ مربوط به خود (کتاب‌های درسی، کتاب‌های غیردرسی، پودمان مهارت) دسته‌بندی می‌کنند. فهرست‌های واری و گوناگونی وجود دارند که کارشناسان با هدف ارزشیابی کتاب‌های آموزشی شاخهٔ تحصیلی کاردانش طراحی می‌کنند و در اختیار داوران قرار می‌دهند. بنابراین، کتاب‌ها با توجه به ملاک‌های ارزشیابی، شاخص‌های ارزیابی و سطوح امتیازبندی، بررسی و امتیازدهی

صورت می‌پذیرد. در صورتی که کتابی امتیاز و شایستگی لازم را کسب کند، در یکی از سطوح زیر قرار می‌گیرد:

- معرفی در کتاب‌نامهٔ رشد.
 - معرفی در کتاب درسی؛
 - معرفی به جشنوارهٔ کتاب‌های آموزشی رشد؛
- در صورتی که کتابی از ۱۰۰ امتیاز ۶۰ امتیاز بگیرد، در کتاب‌نامهٔ رشد معرفی و به جشنوارهٔ کتاب‌های آموزشی رشد راه خواهد یافت. اعضای تیم داوران کتاب‌ها از کارشناسان موضوعی حوزهٔ تدریس در دانشگاه و هنرستان‌ها انتخاب می‌شوند. کارشناسان رشتهٔ حسابداری سازمان پژوهش نیز عضو تیم کارشناسی هستند و با توجه به برگه‌ها و فهرست واری، به کتاب‌ها امتیاز می‌دهند.

انواع کتاب‌های آموزشی در رشتهٔ حسابداری شاخهٔ تحصیلی کاردانش

الف) کتاب‌های درسی

کتاب‌های درسی کتاب‌هایی هستند که بر اساس برنامهٔ درسی

خاصی، با هدف معینی تولید می‌شوند و مراجع دارای صلاحیت در وزارت آموزش و پرورش آن‌ها را به تصویب می‌رسانند. این کتاب‌ها در چارچوب زمانی معین آموزش و متناسب با پایه، رشته و شرایط ذهنی و سنی هنرجویان تألیف و در کلاس‌های رسمی واحدهای آموزشی تدریس می‌شوند. برنامهٔ درسی کتاب‌های درسی شاخهٔ کاردانش بر اساس استانداردهای از پیش تنظیم شده نوشته می‌شود. کار برنامه‌ریزی و تألیف یا انتخاب کتاب‌های

پوشش دادن ریز محتوای آموزشی پودمان‌های مرتبط با رشتهٔ مهارتی بر مبنای هدف کلی و هدف‌های رفتاری هر یک از فصل‌های کتاب درسی، از مشخصه‌های اصلی و بارز کتاب‌های کمک‌درسی است

- کتاب‌های دانش‌افزایی برای هنرآموزان؛
- کتاب‌های دانش‌افزایی برای هنرجویان.

کارشناسان بر اساس تعریف‌های گفته شده و تفاوت‌هایی که هر گروه از کتاب‌ها با یکدیگر دارند، ویژگی‌های کتاب‌های کمک‌درسی و کتاب‌های فعالیت را برای پودمان‌های مهارت و ویژگی‌های کتاب‌های دانش‌افزایی را در شاخهٔ کاردانش به تفصیل شرح داده و سپس عوامل و اهداف این ویژگی‌ها را به لحاظ محتوا، ساختار و سازمان‌دهی و به روز بودن فناوری مورد توجه قرار داده‌اند. آن‌گاه با استفاده از تمامی تعریف‌ها و ویژگی‌های کتاب‌ها و معیارهای ارزیابی و تألیف، ابتدا فهرست واریسی کتاب‌های آموزشی کمک‌درسی، کتاب‌های فعالیت و کتاب‌های دانش‌افزایی را در رشتهٔ حسابداری شاخهٔ تحصیلی کاردانش تألیف و تنظیم کرده‌اند. سپس داوران نحوهٔ امتیازدهی به شاخص‌های فهرست واریسی مربوط به نوع کتاب را طبق نظر کارشناسان متخصص در رشتهٔ مذکور معین کرده‌اند.

مؤلفان، ناشران و تمامی علاقه‌مندان به مطالعهٔ شرح ویژگی‌های کتاب‌های آموزشی در رشتهٔ حسابداری شاخهٔ کاردانش، به اصل نشریه مراجعه کنند. در این مقاله، به منظور آشنایی مخاطبان، فهرست واریسی کتاب‌های آموزشی «کمک‌درسی» در رشتهٔ حسابداری، شاخهٔ تحصیلی کاردانش به‌عنوان نمونه آورده شده است. سایر فهرست‌ها در اصل نشریه همراه با مطالب توضیحی موجودند.

منابع

۱. ویژگی‌های کتاب‌های آموزشی رشتهٔ حسابداری در شاخهٔ کاردانش، دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی.
۲. اسناد مربوط به داوران کتاب‌های آموزشی، تنظیم شده در کمیسیون داوران رشتهٔ مربوطه.

درسی در این شاخه را «دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش» به عهده دارد و «ادارهٔ چاپ و توزیع کتب درسی» امور مربوط به چاپ و توزیع را انجام می‌دهد.

ب) کتاب‌های آموزشی غیردرسی

کتاب‌های آموزشی غیردرسی با توجه به تفاوت‌هایی که با کتاب‌های درسی دارند، هر یک دارای مقاصد و ویژگی‌های خاصی هستند. این کتاب‌ها به دو گروه عمده تقسیم می‌شوند:

۱. کتاب‌های کمک‌درسی

این کتاب‌های به‌منظور تسهیل، تقویت، تکمیل و تعمیق یادگیری و فراهم آوردن آموزش‌های جبرانی بر اساس عناوین درسی پایه‌های خاص تألیف می‌شوند. لذا پوشش دادن ریز محتوای آموزشی پودمان‌های مرتبط با رشتهٔ مهارتی بر مبنای هدف کلی و هدف‌های رفتاری هر یک از فصل‌های کتاب درسی، از مشخصه‌های اصلی و بارز کتاب‌های کمک‌درسی است. با توجه به آنکه پودمان‌های شاخهٔ کاردانش دربرگیرندهٔ مباحث نظری و عملی هستند، لذا کتاب‌های کمک‌درسی این

شاخه را می‌توان به این صورت طبقه‌بندی کرد (نمودار ۱).

- کتاب‌های کمک‌درسی برای پودمان مهارت؛
- کتاب‌های فعالیت برای هنرجویان؛

۲. کتاب‌های کمک‌آموزشی

کتاب‌هایی هستند که به منظور ایجاد انگیزه و توسعهٔ یادگیری، افزایش دانش و سواد علمی، پرورش مهارت‌های ذهنی و عملی، رشد روابط اجتماعی و ارتقای یادگیری در راستای برنامهٔ درسی تألیف یا ترجمه شده‌اند. کتاب‌های کمک‌درسی شاخهٔ تحصیلی کاردانش به این ترتیب طبقه‌بندی می‌شوند:

کتاب‌های کمک آموزشی کتاب‌هایی هستند که به منظور ایجاد انگیزه و توسعهٔ یادگیری، افزایش دانش و سواد علمی، پرورش مهارت‌های ذهنی و عملی، رشد روابط اجتماعی و ارتقای یادگیری در راستای برنامهٔ درسی تألیف یا ترجمه شده‌اند

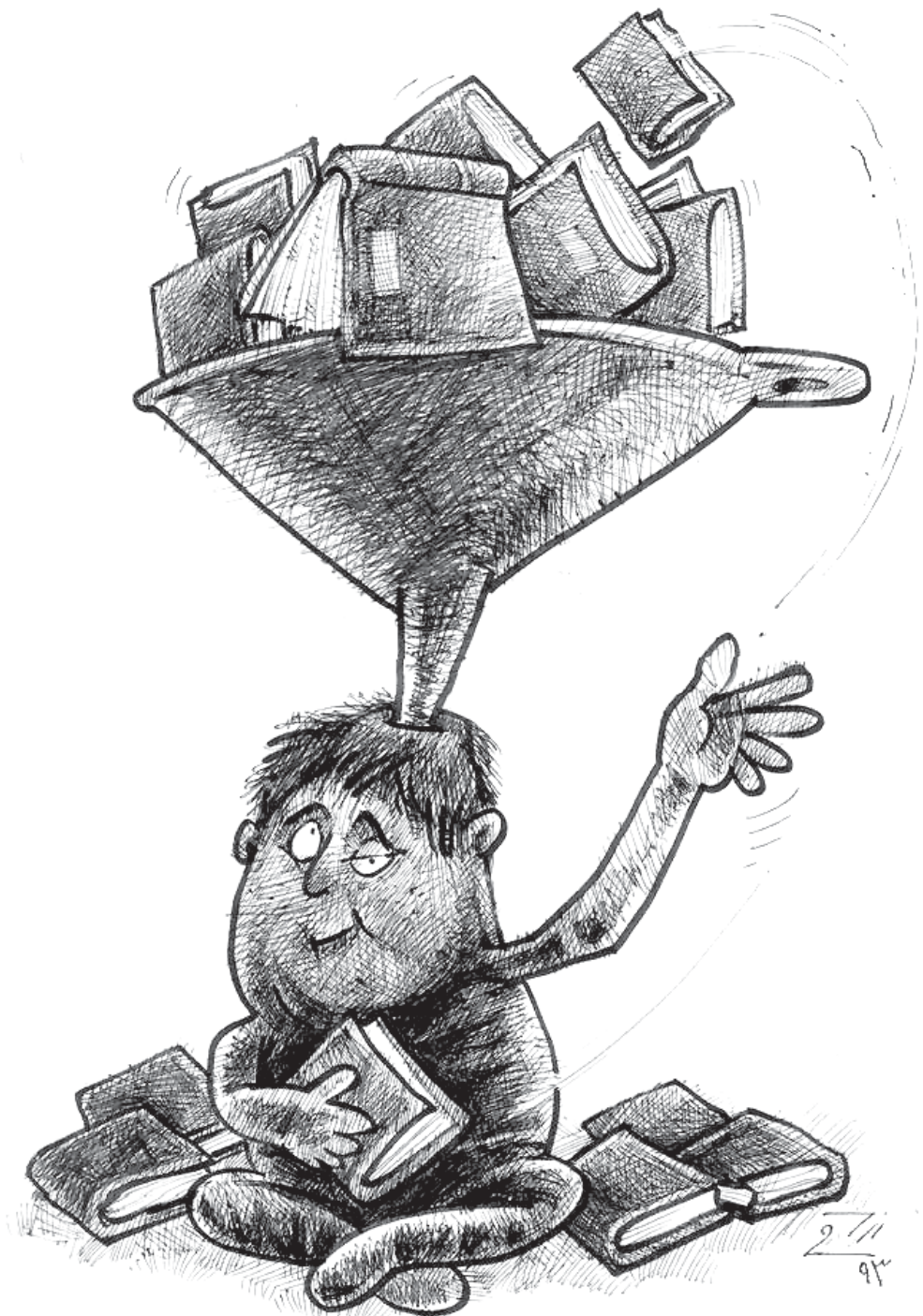

جدول ۱. فهرست واریسی کتاب‌های آموزشی «کمک‌درسی» در رشته حسابداری، شاخه تحصیلی کاردانش

ردیف	سطح و مقیاس ویژگی‌ها	عالی بسیار زیاد	خوب زیاد	متوسط متوسط	ضعیف کم	خیلی ضعیف خیلی کم	غیر قابل قبول	شاخص‌های ارزیابی
۲	کتاب تا چه اندازه هدف‌های رفتاری پودمان‌های مهارت رشته مهارتی حسابداری را پوشش می‌دهد؟	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	مطابقت محتوای کتاب با اهداف رفتاری واحد کارهای پودمان مهارت و میزان توجه به توضیح کامل مفاهیم علمی و فعالیت‌های عملی به‌منظور نیل به هدف‌های رفتاری
۳	گویا و روان بودن نثر کتاب تا چه میزان است؟	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	سلیس و روان بودن متن، گویا بودن جملات، استفاده از واژگان متناسب با توجه به معلومات پایه تحصیلی هنرجویان
۴	کتاب تا چه اندازه درک و فهم محتوای پودمان مهارت را برای هنرجو تسهیل می‌کند؟	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	بیان ساده و روشن و کامل مفاهیم نظری، ارائه شیوه‌نامه‌های کار عملی (کارگاهی) برای مباحث عملی پودمان‌ها و تنظیم خلاصه مطالب پایانی
۵	ارتباط طولی موضوعات با توجه به اهداف رفتاری کتاب درسی تا چه میزان مرتبط است؟	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	پیوستگی و انسجام موضوعی و سیر منطقی در محتوای نظری و نظم و توالی منطقی در انجام عملیات کارگاهی در محتوای عملی
۶	اعتبار علمی محتوای کتاب تا چه اندازه در حد انتظار است؟	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	استفاده از منابع معتبر و ارجاع به سایت‌های معتبر و مرتبط در تألیف یا ترجمه و صحت علمی محتوا
۷	محتوای کتاب تا چه میزان به روز است؟	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	مطابقت محتوا با فناوری موجود، رعایت به روز بودن اصطلاحات و ارائه یافته‌های جدید مرتبط با نیاز هنرجویان
۸	در کتاب تا چه میزان به تدوین شیوه‌نامه‌های کار عملی مطابق با ریز محتوای آموزشی «استاندارد مهارت» توجه شده است؟	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	مطابقت شیوه‌نامه‌های انجام کار عملی (کارگاهی) با توجه به ساعات آموزش عملی تعیین شده در استاندارد مربوط
۹	برای تفهیم محتوای کتاب تا چه اندازه از تصویرهای مرتبط استفاده شده است؟	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	ارتباط کامل و منطقی تصویرها و نمودارها با متن کتاب
۱۰	تا چه اندازه به اثربخشی تصویرها از بُعد رنگ و نوع آن توجه شده است؟	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	رنگی بودن تصویرها (تا ۵ امتیاز)، شماتیک و خطی بودن تصویرها (تا ۴ امتیاز)، تصویرهای سیاه و سفید (تا ۲ امتیاز)
۱۱	کیفیت تصویرهای مرتبط با محتوای کتاب تا چه میزان است؟	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	وضوح تصویرها و گویا بودن آن‌ها (تا ۳ امتیاز)، استفاده از علائم و نشانه‌ها برای راهنمایی مخاطبان (تا ۲ امتیاز)

ادامه جدول ۱. فهرست واری کتاب‌های آموزشی «کمک‌درسی» در رشته حسابداری، شاخه تحصیلی کار دانش

ردیف	سطح و مقیاس و ویژگی‌ها	عالی بسیار زیاد	خوب زیاد	متوسط متوسط	ضعیف کم	خیلی ضعیف خیلی کم	غیر قابل قبول	شاخص‌های ارزیابی
۱۳	میزان توجه به ویرایش علمی (فنی) کتاب تا چه سطحی است؟	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	ویرایش علمی - فنی (۱ امتیاز) و سطح ویرایش (تا ۴ امتیاز)
۱۴	در کتاب تا چه اندازه به شیوه‌های متنوع ارزشیابی توجه شده است؟	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	طرح انواع سؤالات پیش‌آزمون (تا ۲ امتیاز)، طرح انواع سؤالات آزمون پایانی (تا ۲ امتیاز) و دارا بودن خودآزمایی و تمرین (۱ امتیاز)
۱۵	به چه میزان از لوح فشرده برای فهم مطالب کتاب استفاده شده است؟	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	وجود سی‌دی کتاب (۱ امتیاز) و وجود سی‌دی تمرینات و پروژه (۲ امتیاز) و وجود سی‌دی آموزشی (۲ امتیاز)
۱۶	کیفیت لوح فشرده همراه کتاب تا چه میزان است؟	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	مناسب و مرتبط بودن سی‌دی مطالب آموزشی (۲ امتیاز)، کیفیت نسخه نرم‌افزار (۱ امتیاز)، پوشش دادن تمرینات پروژه (۲ امتیاز)
۱۷	به چه میزان به صفحه‌آرایی (زیباسازی) کتاب توجه شده است؟	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	فونت مناسب متن و عنوان‌ها، توزیع مناسب و موزون تصاویرها، نمودارها، فاصله مناسب سطرها، نداشتن فضای خالی در صفحه‌ها و تناسب حاشیه‌ها
۱۸	سازمان‌دهی کتاب چگونه است؟	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	ارتباط طرح روی جلد با عنوان و پیام کتاب (تا ۲ امتیاز)، ارتباط طرح پشت جلد با عنوان و پیام کتاب (۱ امتیاز) و فهرست مطالب و عنوان‌ها (۲ امتیاز)
۱۹	معرفی هدف کلی کتاب در مقدمه (۱ امتیاز)، تعیین و تنظیم اهداف رفتاری در ابتدای هر واحد کار (تا ۳ امتیاز) و توضیح اصطلاحات در پاورقی (۱ امتیاز)	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	
۲۰	فصل‌بندی (واحدهای کار)، عنوان‌بندی، تیتربندی، شماره‌گذاری تصویرها و ذکر آدرس آن‌ها در متن، واژه‌نامه و فهرست منابع و مأخذ	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	
	جمع امتیاز هر ستون	۵	۴	۳	۲	۱	صفر	امتیاز کل

طرح: سعید رزاقی